

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Lublinie

LLU.410.020.02.2019

Pani Joanna Suchowolak
Dyrektor
Zespołu Szkół Ogólnokształcących
w Józefowie nad Wisłą
ul. Opolska 10a
24-340 Józefów nad Wisłą

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Kontrola nr P/19/075 „Indywidualizacja kształcenia po wprowadzeniu zmian w przepisach oświatowych”

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Lublinie
ul. Okopowa 7, 20-022 Lublin
T +48 81 461 31 20, F +48 81 461 31 11
llu@nik.gov.pl
Adres korespondencyjny: Skr. poczt. P-112, 20-001 Lublin 1

I. Dane identyfikacyjne

<i>Jednostka kontrolowana</i>	Zespół Szkół Ogólnokształcących w Józefowie nad Wisłą — Szkoła Podstawowa im. Adama Mickiewicza w Józefowie nad Wisłą (dalej: Szkoła lub Szkoła Podstawowa), ul. Opolska 10a, 24-340 Józefów nad Wisłą.
<i>Kierownik jednostki kontrolowanej</i>	Joanna Suchowolak, Dyrektor Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Józefowie nad Wisłą (dalej: Zespół lub Zespół Szkół) od 1 września 2016 r.
<i>Zakres przedmiotowy kontroli</i>	<ol style="list-style-type: none">1. Wdrażanie zmian dotyczących indywidualizacji procesu nauczania.2. Monitorowanie wdrożonych zmian dotyczących indywidualizacji procesu nauczania.3. Efekty zmian indywidualizacji procesu nauczania.
<i>Okres objęty kontrolą</i>	Lata szkolne 2017/2018 i 2018/2019; z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem, jeżeli miały związek z przedmiotem kontroli.
<i>Podstawa prawna podjęcia kontroli</i>	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹ .
<i>Jednostka przeprowadzająca kontrolę</i>	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Lublinie
<i>Kontroler</i>	Przemysław Fidecki, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr LLU/162/2019 z dnia 18 października 2019 r. (akta kontroli, tom I str. 2, 158-160)

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W związku ze zmianami przepisów oświatowych dotyczących indywidualizacji procesu nauczania, które weszły w życie w roku szkolnym 2017/2018, w Szkole wdrożono procedury dostosowane do nowych uregulowań oraz informowano o nich rodziców uczniów. Zdiagnozowane potrzeby uczniów, posiadających orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, były podstawą do sporządzenia indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych, które realizowano i modyfikowano w zależności od oceny efektywności wsparcia. Prawidłowo zorganizowano nauczanie indywidualne, zindywidualizowaną ścieżkę kształcenia oraz indywidualny program kształcenia z matematyki. Prowadzono rozpoznanie potrzeb i możliwości uczniów w oddziałach klasowych w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej, a także analizowano opinie i orzeczenia poradni w tym zakresie. Realizowano formy wsparcia w postaci m.in. zajęć rozwijających uzdolnienia, dydaktyczno-wyrównawczych oraz zajęć specjalistycznych. Podjęto działania organizacyjne umożliwiające realizację dwóch nowo wprowadzonych form, tj. zajęć rozwijających umiejętności uczenia się i rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne, nie prowadzono ich jednak w sposób systematyczny i zindywidualizowany. W planie, realizacji oraz wynikach nadzoru pedagogicznego dyrekcja Zespołu uwzględniała działania, mające na celu ocenę realizacji zadań Szkoły w zakresie indywidualizacji procesu nauczania.

¹ Dz. U. z 2019 r. poz. 489, ze zm. Dalej: *ustawa o NIK*.

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły przede wszystkim opracowania i prowadzenia dokumentacji związanej z wdrożeniem zmienionych przepisów. Polegały one na: niedostosowaniu do obowiązujących przepisów wzorów dokumentów wynikających ze zmienionej procedury organizowania i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej; nierzetelnym opracowaniu niektórych zapisów w dwóch (z pięciu badanych) indywidualnych programach edukacyjno-terapeutycznych; wydaniu jednej decyzji w sprawie zwolnienia ucznia z zajęć wychowania fizycznego, w której wskazano nieprawidłowy okres zwolnienia; niewykazaniu w dziennikach przeprowadzenia zajęć z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej³ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Wdrażanie zmian dotyczących indywidualizacji procesu nauczania

Opis stanu faktycznego

W latach szkolnych 2017/2018-2018/2019 w skład Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Józefowie nad Wisłą (dalej: *Zespół* lub *Zespół Szkół*) wchodziły: Szkoła Podstawowa im. Adama Mickiewicza w Józefowie nad Wisłą, Przedszkole Samorządowe im. Adama Mickiewicza w Józefowie nad Wisłą, Liceum Ogólnokształcące im. Jana Pawła II w Józefowie nad Wisłą⁴. W ramach Szkoły Podstawowej funkcjonowały oddziały gimnazjalne wygaszanego Samorządowego Gimnazjum Publicznego im. Jana Pawła II w Józefowie nad Wisłą.

W roku szkolnym 2017/2018 w Szkole Podstawowej kształciło się ogółem 284 uczniów w 15 ogólnodostępnych oddziałach szkolnych (średnio w jednym oddziale 19 uczniów; od 13 do 23 uczniów w oddziale). W roku szkolnym 2018/2019 w Szkole kształciło się 310 uczniów w 16 ogólnodostępnych oddziałach szkolnych (średnio w jednym oddziale 19 uczniów; od 13 do 25 uczniów w oddziale). W Zespole w roku szkolnym 2017/2018 oraz 2018/2019 było ogółem odpowiednio 496 i 468 uczniów/wychowanków, w tym (oprócz Szkoły Podstawowej) odpowiednio w pięciu i trzech oddziałach gimnazjalnych: 103 i 53 uczniów oraz w pięciu oddziałach przedszkola odpowiednio 109 i 105 wychowanków.

W Szkole w badanym okresie zatrudnionych było 55 nauczycieli, w tym zatrudnionych w pełnym wymiarze godzin 45 w roku szkolnym 2017/2018 i 46 w 2018/2019 (pozostali niepełnozatrudnieni).

(akta kontroli, tom I str. 18-19, 138-143, 161)

1.1. W statucie Szkoły Podstawowej im. Adama Mickiewicza w Zespole Szkół Ogólnokształcących w Józefowie nad Wisłą, stanowiącym załącznik do uchwały Rady Pedagogicznej Zespołu z dnia 29 listopada 2017 r., uwzględniono zmienione (z dniem 1 września 2017 r.) przepisy oświatowe dotyczące zasad organizacji: pomocy psychologiczno-pedagogicznej⁵ (w § 6 statutu wprowadzono rozszerzoną definicję pomocy i uzupełniono formy zajęć o zajęcia rozwijające umiejętności uczenia się; w § 35 statutu podano podstawowe zasady organizowania

³ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁴ W Liceum Ogólnokształcącym w badanym okresie nie było uczniów.

⁵ Wynikające z wejścia w życie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. poz. 1591, ze zm.).

indywidualizowanej ścieżki kształcenia); indywidualnego nauczania uczniów⁶ (w § 30 statutu określono m.in., że zajęcia prowadzi się w miejscu pobytu ucznia oraz wskazano zasady prowadzenia zajęć indywidualnego nauczania ucznia posiadającego orzeczenie wydane przed dniem 1 września 2017 r.).

W odniesieniu do poprzednio obowiązującego statutu⁷ nie zmieniono zapisów dotyczących organizacji kształcenia specjalnego uczniów⁸ (§ 29 statutu), realizacji indywidualnego programu lub toku nauki⁹ (§ 22 ust. 6 i 7). Treść regulacji statutu Szkoły w tych zakresach nie odnosiła się do przepisów, które zostały zmienione, w związku z czym nie wymagała zmiany.

Statut Szkoły nie zawierał zapisów ograniczających dostępność placówki dla uczniów z niepełnosprawnościami oraz dla uczniów przewlekle chorych.

Zgodnie z § 43 statutu¹⁰ do zadań pedagoga należało: diagnozowanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów (a także wspieranie nauczycieli i wychowawców w tym zakresie), udzielanie uczniom pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz pomocy rodzicom i nauczycielom w rozpoznawaniu i rozwijaniu indywidualnych możliwości, predyspozycji i uzdolnień uczniów.

(akta kontroli, tom I str. 12-131, 213-219)

Na stronie internetowej Zespołu, aktualnej w trakcie kontroli NIK, nie było dowodów potwierdzających, że statut Szkoły Podstawowej z dnia 29 listopada 2017 r. został upubliczniony na stronie internetowej Zespołu Szkół lub na stronie internetowej BIP¹¹. Dyrektor Zespołu wyjaśniła, że w związku ze zmianą strony internetowej szkoły na nową (od stycznia 2019 r.) osoba, zajmująca się przenoszeniem informacji napotkała na bardzo duże trudności i część cennych informacji została przypadkowo usunięta. Na nowej stronie internetowej postanowiono umieścić tylko aktualnie obowiązujący statut, bo odtwarzanie zaginionych, a nieaktualnych już dokumentów (w tym statutu z 29 listopada 2017 r.) nie miało sensu.

(akta kontroli, tom I str. 12-131, 495, 521)

W kolejnych harmonogramach działań ujętych w *Programie Wychowawczo-Profilaktycznym na rok szkolny 2017/2018* oraz *Programie Wychowawczo-Profilaktycznym na rok szkolny 2018/2019* wyodrębniono zadanie dotyczące integracji uczniów niepełnosprawnych z rówieśnikami i zaplanowano formy jego realizacji (np. poprzez organizację imprez klasowych).

(akta kontroli, tom I str. 132-133, 219-220)

W Zespole opracowano i przyjęto Uchwałą nr 6/17-18 Rady Pedagogicznej Zespołu Szkół, z dnia 4 września 2017 r., nową „Procedurę organizowania i udzielania

⁶ Wynikające z wejścia w życie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego dzieci i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży (Dz. U. poz. 1616).

⁷ Statutu Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Józefowie nad Wisłą.

⁸ W związku z wejściem w życie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U. poz. 1578). Dalej: *rozporządzenie w sprawie organizowania kształcenia specjalnego*.

⁹ W związku z wejściem w życie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków i trybu udzielania zezwoleń na indywidualny program lub tok nauki oraz organizacji indywidualnego programu lub toku nauki (Dz. U. poz. 1569). Dalej: *rozporządzenie w sprawie organizacji indywidualnego programu lub toku nauki*.

¹⁰ W wersji z 29 listopada 2017 r. i po zmianie dokonanej uchwałą Rady Pedagogicznej z dnia 12 września 2019 r.

¹¹ Na stronie internetowej widniały statuty Szkoły Podstawowej i Przedszkola zmienione we wrześniu 2019 r., w zakładce *Archiwa* widniały tylko daty archiwizacji: styczeń 2016 r. i wrzesień 2018 (potem późniejsze z 2019 r.); brak było archiwizacji z 2017 r. Jednocześnie na stronie BIP Zespołu widniał jako ostatni dokument: wersja statutu utworzona 12 stycznia 2017 r.

pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla uczniów¹². Procedura ta została opracowana na podstawie obowiązujących od 1 września 2017 r. przepisów oświatowych i zastąpiła poprzednio obowiązującą. W Procedurze określono podstawowe (wyodrębnione) zasady organizowania i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla uczniów: nieposiadających opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej/specjalistycznej lub orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, posiadających opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej/specjalistycznej oraz dla uczniów posiadających orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, a także wyodrębnione procedury organizacji indywidualnego programu/toku nauki, organizacji zindywidualizowanej ścieżki kształcenia, organizacji wybranych zajęć edukacyjnych realizowanych indywidualnie z uczniem lub w grupie liczącej do pięciu uczniów. Załącznikami do procedury były wzory dokumentów, w tym m.in.: wniosek rodzica o objęcie pomocą psychologiczno-pedagogiczną, karta informacyjna wychowawcy w zakresie organizowania pomocy psychologiczno-pedagogicznej, arkusze wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia (w dwóch wersjach: jako podstawy do opracowania indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego oraz jako dokumentu potwierdzającego dokonanie analizy skuteczności pomocy), indywidualny program edukacyjno-terapeutyczny, zawiadomienia rodziców, informacja dla rodziców o objęciu pomocą.

We wrześniu lat szkolnych 2017/2018 i 2018/2019, podczas zebrań z rodzicami wychowawcy zapoznawali rodziców uczniów z powyżej wskazaną Procedurą, co potwierdzały zapisy wybranych losowo dzienników lekcyjnych. Procedurę zamieszczono na stronie internetowej Zespołu.

(akta kontroli, tom I str. 166-208, 220-221, 494-495)

W związku ze zmianą zasad nauczania indywidualnego, obowiązującą od roku szkolnego 2017/2018, nauczyciele (wychowawcy, pedagog) przekazali rodzicom uczniów, którzy realizowali nauczanie indywidualne w domu i szkole, informacje na temat zmian w organizacji tego nauczania. Udokumentowane spotkania odbyły się w kwietniu 2018 r. Według wyjaśnień Dyrektor Zespołu spotkania te odbyły się w tym czasie dlatego, że uczniowie korzystali z nauczania indywidualnego w roku szkolnym 2017/2018, a nowe przepisy dotyczyły ich od roku 2018/2019. Dyrektor podała, że rodzicom przekazywano wstępne informacje na ten temat już od września 2017 r. w trakcie codziennych spotkań w Szkole.

(akta kontroli, tom I str. 221; tom II str. 106-117)

1.2. W latach szkolnych 2017/2018-2018/2019 w Szkole Podstawowej dziesięciu uczniów posiadało orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego (w tym jeden w oddziale gimnazjalnym), z których pięciu posiadało także orzeczenia o potrzebie indywidualnego nauczania. Orzeczenia o potrzebie indywidualnego nauczania posiadało dodatkowo w badanym okresie czterech uczniów (nieposiadających orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego). Spośród ogółem dziesięciu uczniów, posiadających orzeczenia o potrzebie indywidualnego nauczania w badanym okresie, ośmiu kształciło się w tym trybie w roku szkolnym 2017/2018, a dwóch w 2018/2019.

W badanym okresie jeden uczeń w Szkole realizował indywidualny program nauki oraz jeden był objęty (w roku szkolnym 2018/2019) zindywidualizowaną ścieżką kształcenia.

(akta kontroli, tom I str. 134-143)

¹² Opracowano ją podczas spotkania wychowawców w dniu 30 sierpnia 2017 r. Dalej: *Procedura*.

W badanej próbie pięciu uczniów objętych kształceniem specjalnym jeden realizował pierwszy etap edukacyjny, a czterech drugi etap edukacyjny. W dotyczących ich orzeczeniach postanowiono o potrzebie kształcenia specjalnego odpowiednio na okres pierwszego etapu edukacyjnego oraz na okres drugiego etapu edukacyjnego (trzech uczniów) lub do ukończenia szkoły podstawowej (jeden uczeń). Spośród trzech uczniów posiadających dodatkowo orzeczenia o potrzebie indywidualnego nauczania, dwóch (z niepełnosprawnością ruchową) kształciło się w tym trybie w roku szkolnym 2017/2018¹³, jeden (uczennica z niepełnosprawnością sprzężoną) w latach 2017/2018-2018/2019¹⁴.

Zespoły nauczycieli (uczących danego ucznia; w niektórych przypadkach wraz z pedagogiem) w przypadku każdego z ww. uczniów przeprowadziły wielospecjalistyczną ocenę poziomu funkcjonowania, co zostało udokumentowane w stosownych arkuszach i stanowiło podstawę do opracowania indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych (dalej: *IPET*). Dokonano tego w trzech przypadkach we wrześniu 2017 r. (w związku ze zmianą przepisów), w jednym w listopadzie 2017 r. (orzeczenie zostało wydane w październiku 2017 r.), a w jednym we wrześniu 2018 r.¹⁵. Zespoły dokonywały okresowej oceny poziomu funkcjonowania ucznia (analizy skuteczności i efektywności udzielanej pomocy), udokumentowanej w stosownych arkuszach (dwukrotnie lub trzykrotnie w roku szkolnym). W wielospecjalistycznych ocenach poziomu funkcjonowania uczniów uwzględniono wymagania określone w przepisach rozporządzenia w sprawie organizowania kształcenia specjalnego (w § 6 ust. 10). Analizy dokonywano na podstawie aktualnych orzeczeń. Na podstawie ww. ocen opracowano dla każdego ucznia *IPET*.

(akta kontroli, tom I str. 135-136, 164-165, 287-409)

Dla ucznia, objętego pomocą psychologiczno-pedagogiczną w formie zindywidualizowanej ścieżki kształcenia, opinia poradni w sprawie zindywidualizowanej ścieżki kształcenia została wydana w ostatnim dniu sierpnia 2018 r. i dotyczyła realizacji ścieżki w roku szkolnym 2018/2019. W dokumentacji Szkoły, związanej z ww. opinią¹⁶, podano, że zdaniem nauczycieli uczeń wymaga objęcia zindywidualizowaną ścieżką, a wychowawca stwierdził, że uczeń wymaga specjalistycznej pomocy. W opinii poradni wskazano, że indywidualnie, w osobnej klasie, uczeń powinien realizować lekcje języka polskiego, matematyki, historii i języka angielskiego, zaś w pozostałych zajęciach powinien uczestniczyć z klasą (kształcił się na drugim etapie edukacyjnym). Uczeń w poprzednim roku szkolnym 2017/2018 posiadał opinię poradni o dysleksji, w związku z czym uczęszczał na zajęcia korekcyjno-kompensacyjne z języka polskiego. Według opinii poradni uczeń, pomimo posiadania potencjalnych możliwości poznawczych, nie wykorzystywał ich w procesie uczenia (problemem były zaburzenia emocjonalne).

W związku z opinią rodzic skierował do Dyrektora Zespołu wnioski o objęcie ucznia wskazaną powyżej formą pomocy, a dyrekcja poinformowała rodziców o objęciu ucznia w roku szkolnym 2018/2019 zindywidualizowaną ścieżką kształcenia z przedmiotów wskazanych w opinii¹⁷. W dokumentacji Szkoły znajdowały się

¹³ W poprzednim roku szkolnym 2016/2017 także realizowali indywidualne nauczanie na podstawie orzeczenia poradni z 2014 r.

¹⁴ W poprzednim roku szkolnym 2016/2017 także realizował indywidualne nauczanie na podstawie orzeczenia poradni z 2016 r.

¹⁵ Orzeczenie zostało wydane 24 maja 2018 r. i przekazane do Zespołu 18 czerwca 2018 r. Dziecko stało się uczniem Szkoły Podstawowej od 1 września 2018 r.

¹⁶ Opinia o sytuacji dydaktycznej i wychowawczej dziecka/ucznia oraz opinia (wychowawcy) o uczniu.

¹⁷ Tygodniowo: język polski – 3 godziny zajęć, język angielski – 2 godziny, matematyka – 2 godziny, historia i wiedza o społeczeństwie – 1 godzina (ogółem 8 godzin).

wypełnione przez nauczycieli wychowawców (zgodnie z „Procedurą organizowania i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla uczniów”) karty informacyjne dotyczące pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielonej uczniowi w kolejnych latach szkolnych (widniały na nich także podpisy rodzica ucznia). Wynikało z nich m.in., że wychowawcy, w konsultacji z innymi nauczycielami uczącymi ucznia, oceniali efektywność udzielanej pomocy i na tej podstawie formułowali wnioski i zalecenia.

(akta kontroli, tom I str. 437-475)

W badanej próbie sześciu uczniów korzystających z indywidualnego nauczania było trzech uczniów, którzy dodatkowo posiadali orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego (dwóch objętych nauczaniem indywidualnym w roku szkolnym 2017/2018, jeden w obydwu badanych latach szkolnych) oraz trzech uczniów, których stan zdrowia uniemożliwiał uczęszczanie do szkoły: w obydwu badanych latach szkolnych, w całym roku szkolnym 2017/2018¹⁸ oraz pod koniec roku szkolnego 2017/2018. W przypadku uczniów objętych kształceniem specjalnym ich diagnozę przeprowadzano okresowo i dokumentowano w arkuszach wielospecjalistycznej oceny oraz w IPET. W przypadku pozostałych uczniów diagnozę prowadzili, zgodnie z Procedurą, wychowawcy klasy, wspólnie z innymi nauczycielami uczącymi ucznia. Oceniano w szczególności w każdym roku szkolnym efektywność udzielanej pomocy (karty i ww. oceny prowadzono także dla uczniów objętych kształceniem specjalnym).

(akta kontroli, tom I str. 287-436)

Jeden uczeń w Szkole w badanym okresie realizował indywidualny program kształcenia z matematyki. W związku z wykazywaniem ponadprzeciętnych zdolności matematycznych, na podstawie wniosku rodziców oraz pozytywnej opinii wychowawcy i Szkoły o predyspozycjach ucznia, poradnia psychologiczno-pedagogiczna wydała w jego przypadku dwie pozytywne opinie w sprawie indywidualnego programu i toku nauki z matematyki: w lipcu 2016 r. — opinia dotyczyła realizacji programu w klasie V i VI szkoły podstawowej; w lipcu 2018 — w klasie VII i VIII szkoły podstawowej.

Stwierdzono, że Dyrektor udzieliła zezwoleń zgodnie z procedurą określoną w obowiązujących przepisach¹⁹, tj. w szczególności: w związku z pozytywnymi opiniami rady pedagogicznej i publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej; wyznaczyła uczniowi nauczyciela-opiekuna i ustaliła zakres jego obowiązków. Nauczyciele opracowali indywidualne programy nauki. Z dokumentacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej dotyczącej ww. ucznia wynikało, że wychowawca analizował efektywność udzielonej pomocy oraz formułował wnioski i zalecenia. Uczeń uczestniczył także w zajęciach rozwijających uzdolnienia z matematyki.

(akta kontroli, tom I str. 251-269)

Według informacji Dyrektor Zespołu diagnoza pedagogiczna uczniów rozpoczynających/kontynuujących naukę była prowadzona w Szkole w oddziałach klas I-III w formie rozmów z rodzicami, obserwacji uczniów, analizy opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej, konsultacji nauczycieli z pedagogiem i psychologiem, analizy bieżącego oceniania, wyników sprawdzianów, testów, a także poprzez zbieranie przez wychowawcę informacji od innych nauczycieli (uczących w klasie, sprawujących opiekę na świetlicy szkolnej). W oddziałach klas wyższych diagnozy prowadzono głównie w formie badania umiejętności szkolnych,

¹⁸ Dwa kolejne orzeczenia wydane w dwóch kolejnych semestrach roku szkolnego 2017/2018.

¹⁹ Rozporządzenie w sprawie organizacji indywidualnego programu lub toku nauki.

a potrzeby i możliwości uczniów były omawiane i analizowane podczas posiedzeń zespołu klasowego.

W badanym oddziale²⁰ klasy III przeprowadzono w 2017/2018 test diagnostyczny „Rozpoznawanie trudności i ocena umiejętności czytania i pisania”, a w 2018/2019 ankietowano rodziców na temat uzdolnień dziecka „Szczególne uzdolnienia uczniów”. Wyniki diagnoz były omawiane na posiedzeniach zespołu klasowego. W badanym oddziale klasowym Vb²¹ w roku szkolnym 2017/2018 diagnozy pedagogiczne w formie badania umiejętności szkolnych (testy diagnozujące tzw. „na wejście”) przeprowadzono w szczególności z języka polskiego, historii, języka angielskiego, przyrody. Potrzeby i możliwości uczniów były analizowane i omawiane na posiedzeniach zespołu klasowego, podczas których: zapoznawano się z wnioskami zawartymi w opiniach i orzeczeniach uczniów, wymieniano uwagi i informacje nauczycieli na podstawie ich obserwacji w trakcie zajęć z uczniami, omawiano problemy wychowawcze i edukacyjne wraz z propozycjami ich rozwiązania, identyfikowano szczególne uzdolnienia uczniów i kwalifikowano ich do zajęć rozwijających te uzdolnienia.

W badanych dziennikach lekcyjnych (z lat szkolnych 2017/2018-2018/2019) dwóch wskazanych oddziałów klasowych wskazano uczniów posiadających opinie i orzeczenia wydane przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne (rubryka „Inne informacje o uczniu”). Uczniowie ci zostali zidentyfikowani jako potrzebujący pomocy psychologiczno-pedagogicznej zgodnie z zaleceniami opinii i orzeczeń poradni, tj. w formie m.in. zajęć dydaktyczno-wyrównawczych z elementami zajęć korekcyjno-kompensacyjnych, zajęć logopedycznych, zajęć integracji sensorycznej, zajęć rewalidacyjnych.

Dla uczniów nieposiadających opinii lub orzeczeń poradni Szkoła zorganizowała w objętym kontrolą okresie w badanych oddziałach zajęcia rozwijające uzdolnienia: z zakresu robotyki, programowania lub matematyki w ramach projektu współfinansowanego ze środków UE (według wyjaśnień Dyrektora Szkoły uczniów na te zajęcia zakwalifikowano na podstawie rozmów z rodzicami o zainteresowaniach dzieci, obserwacjach na zajęciach oraz wyników nauczania).

Rodzice byli informowani o prowadzonej diagnozie — podpisywali kartę informacyjną wychowawcy w zakresie organizowania pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

(akta kontroli, tom I str. 477-478, 500-510; tom II str. 2-39)

1.3. W wymaganym terminie w Szkole opracowano IPET dla pięciu uczniów (w badanej próbie) objętych kształceniem specjalnym: w przypadku dwóch uczniów — w terminie określonym w § 6 ust. 5 rozporządzenia w sprawie organizowania kształcenia specjalnego, w przypadku trzech — określonym w § 9 ww. rozporządzenia²². Indywidualne programy edukacyjno-terapeutyczne zawierały wymagane treści (§ 6 ust. 1 rozporządzenia w sprawie organizowania kształcenia specjalnego), trzy z nich (w związku z kontynuacją kształcenia specjalnego) zostały dostosowane do wymagań obowiązujących po 1 września 2017 r. IPET były modyfikowane, w szczególności w związku z wprowadzaniem nowych form wsparcia ucznia. W dokumentacji Szkoły znajdowały się potwierdzenia przez rodziców odebrania IPET i wielospecjalistycznych ocen (także w przypadku zmian) oraz pisemne zawiadomienia rodziców o terminie i możliwości uczestniczenia

²⁰ Oddział klasowy (jedyne na poziomie klasy III) w roku szkolnym 2018/2019.

²¹ Nazwa oddziału klasowego w roku szkolnym 2018/2019.

²² Zgodnie z § 9 ww. rozporządzenia indywidualne programy edukacyjno-terapeutyczne opracowane dla uczniów przed dniem wejścia w życie rozporządzenia należy dostosować do wymogów określonych w rozporządzeniu (obowiązującym od 1 września 2017 r.) w terminie do dnia 30 września 2017 r.

w opracowaniu przez zespół tych dokumentów. IPET były podpisane przez nauczycieli, dyrektora oraz rodzica/opiekuna prawnego ucznia.

Indywidualne nauczanie w roku szkolnym 2017/2018 dwóch uczniów, posiadających orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, było prowadzone na podstawie orzeczeń wydanych 24 sierpnia 2017 r. na rok szkolny 2017/2018 (niepełnosprawność ruchowa, stan zdrowia utrudniający uczęszczanie do szkoły). W roku szkolnym 2018/2019 uczniowie ci nie realizowali indywidualnego nauczania. W przypadku trzeciego ucznia (uczennicy) orzeczenie o potrzebie nauczania indywidualnego wydano na lata szkolne 2017/2018-2018/2019 (niepełnosprawność sprzężona, stan zdrowia uniemożliwiający uczęszczanie do szkoły). W IPET nie określono wybranych zajęć edukacyjnych realizowanych indywidualnie lub w grupie.

W IPET badanych pięciu uczniów wskazano, zgodnie z zaleceniami orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego, dla każdego ucznia, po dwie godziny tygodniowo zajęć rewalidacyjnych.

W latach 2017/2018-2018/2019 nie realizowano kształcenia uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego w formie realizacji wybranych zajęć edukacyjnych indywidualnie z uczniem lub w grupie liczącej do 5 uczniów. Według Dyrektora Zespołu, wynikało to stąd, że nie było takiej potrzeby. W żadnym orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego nie została wymieniona taka forma pomocy, a także zespoły tego nie uwzględniły w IPET uczniów. Według Dyrektora, zgodnie z wyjaśnieniami poradni, ww. zapis powinien być stosowany, np. w przypadku poważnych problemów edukacyjnych ucznia z określonego przedmiotu. W praktyce szkoła mogłaby jednak zapewnić uczniowi nie więcej niż 4-5 godzin takich zajęć tygodniowo (na tyle byłby skłonny wyrazić zgodę organ prowadzący).

(akta kontroli, tom I str. 287-436, 495-496)

Badanie próby dokumentacji sześciu uczniów, którzy w badanym okresie objęci zostali nauczaniem indywidualnym, wykazało m.in., że organizacja nauczania była zgodna z orzeczeniami o potrzebie indywidualnego nauczania, a dzienniki potwierdzały realizację zajęć objętych nauczaniem indywidualnym. Dokumentacja prowadzona przez nauczycieli potwierdzała także prowadzenie przez nich obserwacji pedagogicznej uczniów i wsparcia z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej²³.

(akta kontroli, tom I str. 209-210, 287-436)

W przypadku ucznia, objętego zindywidualizowaną ścieżką kształcenia w roku szkolnym 2018/2019, po otrzymaniu opinii poradni, dyrektor Zespołu przekazał organowi prowadzącemu, wraz z aneksem do arkusza organizacji Zespołu 13 września 2018 r., informację o realizacji zajęć w ramach zindywidualizowanej ścieżki kształcenia w roku szkolnym 2018/2019. W aneksie do arkusza wykazano tygodniowo osiem godzin kształcenia w tej formie z czterech (wskazanych w opinii poradni) przedmiotów nauczania²⁴.

Z wpisów do dziennika nauczania ucznia w formie zindywidualizowanej ścieżki kształcenia wynikało, że zrealizowane zostały zaplanowane zajęcia zgodnie z planem nauczania. Uczeń w roku szkolnym 2018/2019 brał także udział w zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych z języka polskiego i matematyki oraz kontynuował uczestniczenie w zajęciach korekcyjno-kompensacyjnych dla uczniów

²³ Określonej w § 10 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego dzieci i młodzieży.

²⁴ Tygodniowo: język polski – 3 godziny zajęć, język angielski – 2 godziny, matematyka – 2 godziny, historia i wiedza o społeczeństwie – 1 godzina (ogółem 8 godzin).

z dysleksją (realizację tych zajęć potwierdzały wpisy do dzienników tych zajęć). Brał także udział w zajęciach rozwijających uzdolnienia (z robotyki dwie godziny tygodniowo w pierwszym semestrze w ramach realizacji projektu UE).

(akta kontroli, tom I str. 437-475)

W badanych dwóch oddziałach klasowych w latach szkolnych 2017/2018 i 2018/2019:

— W oddziale klasowym III w łącznej grupie 19 uczniów²⁵ 11 uczniów posiadało opinie, a jeden orzeczenie poradni. Wskazania poradni w opiniach dotyczyły realizacji zajęć korekcyjno-kompensacyjnych (10) oraz zajęć logopedycznych (jeden), a orzeczenie — zajęć korekcyjno-kompensacyjnych. W przypadku trzech rodziców uczniów z opiniami rodzice pisemnie nie wyrazili zgody na udział dzieci w zajęciach. Dla uczniów z opiniami i orzeczeniami w Szkole organizowano, oprócz zajęć korekcyjno-kompensacyjnych, także inne formy zajęć, np. integracji sensorycznej i logopedyczne (dla ucznia z orzeczeniem), dydaktyczno-wyrównawcze i logopedyczne (dla uczniów z opiniami). W oddziale tym realizowano dla większości uczniów zajęcia (realizowane w ramach projektu UE) rozwijające uzdolnienia z robotyki, programowania i matematyki.

— W oddziale klasowym Vb w łącznej grupie 23 uczniów²⁶ pięciu uczniów posiadało opinie, a jeden orzeczenie poradni. Wskazania poradni dotyczyły realizacji zajęć dydaktyczno-wyrównawczych (w opiniach) oraz rewalidacji i zajęć dydaktyczno-wyrównawczych (w orzeczeniu). Zajęcia dla tych uczniów zorganizowano zgodnie z opiniami i orzeczeniem. W przypadku pozostałych uczniów (a także uczniów z opiniami) zorganizowano zajęcia (w ramach projektu UE) rozwijające uzdolnienia z robotyki, programowania i matematyki.

W badanych oddziałach zapewniono warunki do funkcjonowania uczniów z problemami zdrowotnymi. Nie zorganizowano, w sposób systematyczny i zindywidualizowany, nowo wprowadzonych form pomocy psychologiczno-pedagogicznej — zajęć rozwijających umiejętności uczenia się i zajęć rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne.

(akta kontroli, tom I str. 477-478, 500-510)

Analiza kart informacyjnych wychowawcy w zakresie organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej, dotyczących uczniów badanych oddziałów klasowych III i Vb wykazała, że w przypadku niektórych uczniów klasy III rodzice nie wyrazili zgody na udział dziecka w zajęciach korekcyjno-kompensacyjnych. Według wyjaśnień Dyrektor Zespołu, uczniowie ci posiadali opinie o odroczeniu obowiązku szkolnego wydane na wniosek rodziców (był to rocznik dzieci sześciolatek, które powinny były rozpocząć naukę w klasie pierwszej) i obowiązek szkolny został odroczony o rok. Dzieci, po rozpoczęciu nauki w klasie pierwszej, nie miały problemów z nauką, w związku z czym rodzice nie deklarowali udziału dzieci w tych zajęciach.

(akta kontroli, tom I str. 480)

Dyrektor zatrudniła nauczycieli do realizacji zaplanowanych form wsparcia. W Szkole byli zatrudnieni następujący nauczyciele specjaliści: dwóch oligofrenopedagogów, terapeuta pedagogiczny, dwóch logopedów, pedagog i doradca zawodowy. Nauczyciele ci posiadali wymagane kwalifikacje i realizowali zajęcia w zakresie wsparcia uczniów zgodnie z kwalifikacjami. Kwalifikacje i przydział zadań tym nauczycielom, w zakresie form wsparcia uczniów

²⁵ Wpisanych do dziennika w roku szkolnym 2018/2019.

²⁶ Wpisanych do dziennika w roku szkolnym 2018/2019.

wymagających indywidualizacji nauczania, umożliwił realizację zadań Szkoły w tym zakresie.

(akta kontroli, tom I str. 162-163)

W Szkole nie zorganizowano, w formie odrębnych zajęć, a także w sposób systematyczny i zindywidualizowany (tj. odnoszący się do indywidualnych zdiagnozowanych potrzeb uczniów), dwóch nowo wprowadzonych form pomocy psychologiczno-pedagogicznej: zajęć rozwijających umiejętności uczenia się i zajęć rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne. Według wyjaśnień Dyrektor Zespołu zajęcia te w latach 2017/2018 i 2018/2019 były realizowane w trakcie bieżącej pracy z uczniami: zajęcia rozwijające umiejętności uczenia się w formie pogadanek na zajęciach przedmiotowych i zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych, a zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne na lekcjach wychowawczych, w ramach działalności drużyny harcerskiej, wolontariatu, szkolnych organizacji.

Dyrektor Zespołu wyjaśniła, że w niektórych oddziałach klasowych, tytułem próby, w roku szkolnym 2018/2019 rozpoczęto realizowanie zorganizowanych zajęć rozwijających umiejętności uczenia się we współpracy z psychologiem z poradni psychologiczno-pedagogicznej²⁷. Od roku szkolnego 2019/2020 (po okresie próby) została podjęta decyzja o stałej współpracy z poradnią w zakresie organizacji zajęć rozwijających umiejętności uczenia się w klasach IV SP. Ponadto rozwijanie kompetencji emocjonalno-społecznych odbywało się w formie warsztatów integracyjnych prowadzonych przez pracowników poradni. Zajęcia takie realizowane były w niektórych oddziałach klasowych w latach 2017/2018 i 2018/2019 w wymiarze dwóch godzin lekcyjnych²⁸, w tym w badanym oddziale klasowym: IVb w roku szkolnym 2017/2018 (28.11.2017 r.) oraz Vb w roku szkolnym 2018/2019 (26.10.2018 r.).

W badanym okresie w Szkole zorganizowane były zajęcia logopedyczne dla uczniów klas I-III z deficytami kompetencji i zaburzeniami sprawności językowych, kontynuujących terapie rozpoczęte w przedszkolu (w grupach klasowych w wymiarze jednej godziny tygodniowo).

(akta kontroli, tom I str. 479; tom II str. 2-39, 72-77)

1.4. Zgodnie z przyjętymi w Zespole zasadami każdy wychowawca na początku roku szkolnego (na pierwszym spotkaniu z rodzicami) winien był zapoznać rodziców wszystkich uczniów ze sposobami dostosowania wymagań edukacyjnych do możliwości uczniów, wymaganiami do otrzymania ocen oraz sposobami sprawdzania wyników nauczania. Informacje o potrzebie objęcia ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną winny być przekazywane przez wychowawców rodzicom na zebraniach lub w indywidualnym kontakcie z rodzicem.

W latach szkolnych 2017/2018–2018/2019 w Szkole prowadzono współpracę z rodzicami uczniów z niepełnosprawnościami oraz uczniów wymagających pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Realizowane było to w szczególności poprzez: indywidualne spotkania i rozmowy rodziców z wychowawcą, nauczycielami, pedagogiem, psychologami (potwierdzały to zapisy w dziennikach, notatki pedagoga

²⁷ Zajęcia takie zostały przeprowadzone dla uczniów klas IV i VIII SP oraz III Gimnazjum. Kryterium doboru uczniów zostało zaproponowane przez pracowników poradni — mieli to być uczniowie przekraczający próg etapu edukacyjnego (czyli klasy IV) oraz przygotowujący się do egzaminu zewnętrznego (czyli klasy VIII). Nie wymagały one ze strony Zespołu żadnych nakładów budżetowych i nie zostały ujęte w arkuszu organizacyjnym szkoły.

²⁸ Według przekazanych informacji zajęcia warsztatowe prowadzone były w klasach, których uczniowie, po przekroczeniu etapu edukacyjnego, wkraczali w nową rzeczywistość szkolną i mieli nowego wychowawcę, a także w klasach, w których zauważono niski stopień integracji i w których występowały problemy wychowawcze.

i psychologów), prelekcje i warsztaty dla rodziców (informacje w dokumentacji pedagoga). Jeden z rodziców uczestniczył w szkoleniowym spotkaniu nauczycieli z pracownikiem poradni psychologiczno-pedagogicznej, inny rodzic (wraz z nauczycielem wspomagającym) uczestniczył w dwudniowym szkoleniu dotyczącym niepełnosprawności dziecka.

W zakresie indywidualizacji procesu nauczania realizowano w badanym okresie współpracę z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi (m.in. warsztaty integracyjne dla uczniów, warsztaty umiejętności wychowawczych dla rodziców, szkolenia rady pedagogicznej), organizacjami pozarządowymi oraz innymi instytucjami i podmiotami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży. Zakres tej współpracy znacząco nie zmienił się w odniesieniu do roku szkolnego 2016/2017.

(akta kontroli, tom I str. 221-242)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. We wzorze wniosku rodzica o objęcie pomocą psychologiczno-pedagogiczną oraz we wzorze karty informacyjnej wychowawcy klasy w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej, stanowiących odpowiednio załączniki nr 1 i nr 3 do „Procedury organizowania i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla uczniów”, nie wykazano nowo wprowadzonych (z dniem 1 września 2017 r.)²⁹ form pomocy psychologiczno-pedagogicznej, tj. zajęć rozwijających umiejętności uczenia się i indywidualizowanej ścieżki kształcenia, mimo że w dokumentach tych zobowiązywano rodzica lub wychowawcę do wyboru właściwej formy zajęć spośród podanych we wzorze. Mogło to utrudnić rodzicom możliwość skorzystania z uprawnień do wsparcia w ramach wszystkich obowiązujących od 1 września 2017 r. form zajęć w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej w Szkole. W przypadku ucznia, którego rodzic wnioskował o objęcie pomocą psychologiczno-pedagogiczną w formie zindywidualizowanej ścieżki kształcenia, ta forma zajęć została wpisana odrębnie obok formy nauczania indywidualnego.

Dyrektor Zespołu wyjaśniła m.in., że nowe formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej nie zostały uwzględnione w załącznikach nr 1 i nr 3 do Procedury z powodów pragmatycznych. W roku szkolnym 2017/2018 nie było potrzeby dokonywania zapisów, odnoszących się do tych form pomocy w dokumentacji szkolnej, gdyż żaden uczeń nie korzystał ze zindywidualizowanej ścieżki kształcenia, a zajęcia rozwijające umiejętności uczenia się odbywały się w trakcie bieżącej pracy z uczniami na zajęciach lekcyjnych i dydaktyczno-wyrównawczych.

(akta kontroli, tom I str. 184-187, 444, 491-492)

2. W dokumencie pn. „Procedura warunków, trybu udzielania zezwoleń oraz organizacji indywidualnego programu lub toku nauki w ZSO w Józefowie nad Wisłą”, stanowiącym część „Procedury organizowania i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla uczniów”, w punkcie I.8. podano, że zezwolenia na indywidualny program lub tok nauki udziela się na czas określony, *nie krótszy niż jeden rok szkolny*. Określenie minimalnego okresu zezwolenia było niezgodne z § 7 ust. 3 rozporządzenia w sprawie organizacji indywidualnego programu lub toku nauki, w którym nie wprowadzono tego ograniczenia. Dyrektor Zespołu wyjaśniła, że zapis nie został zmieniony (tj. dostosowany do zmienionych przepisów) w wyniku niedopatrzenia.

²⁹ Określonych w § 6 ust. 2 pkt 3 i pkt 7 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach.

Ponadto określenie formy decyzji administracyjnej wydania zezwolenia na indywidualny program lub tok nauki w punkcie I.6 ww. procedury³⁰ nie było zgodne z art. 115 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe³¹, ponieważ ww. przepisy określają, że w drodze decyzji administracyjnej wydaje się odmowę zezwolenia, a nie zezwolenie. Dyrektor Zespołu wyjaśniła, że zapis wprowadzono omyłkowo. Dwa zezwolenia dyrektora na indywidualny program nauki nie zostały wydane w drodze decyzji administracyjnych.

(akta kontroli, tom I str. 177-180, 251, 256, 492-493)

3. Dla dwóch uczniów posiadających orzeczenia o potrzebie indywidualnego nauczania w roku szkolnym 2017/2018, mimo że odmiennie dla nich określono w indywidualnych programach edukacyjno-terapeutycznych (opracowanych 15 września 2017 r.) wymiar i zakres realizowanych indywidualnie wybranych zajęć edukacyjnych, to faktycznie je zrealizowano dla obydwu (razem) w wymiarze i zakresie określonym dla jednego z nich.

Dla pierwszego ucznia w IPET wybrane zajęcia realizowane indywidualnie tygodniowo określono w następującym wymiarze: język polski — 2 godziny, język angielski — 2, matematyka — 2, historia i społeczeństwo — 1, przyroda — 1. Dla drugiego ucznia w IPET wybrane zajęcia realizowane indywidualnie określono w podobnym tygodniowym wymiarze, jednak różniącym się w przypadku języka polskiego — o jedną godzinę więcej (3 godziny) oraz brakiem zajęć z przyrody. Z zapisów dziennika indywidualnego nauczania wynikało, że w roku szkolnym 2017/2018 w odniesieniu do obydwu ww. uczniów zrealizowano zajęcia tylko w wymiarze określonym dla pierwszego ucznia. Drugi uczeń nie realizował tygodniowo indywidualnie, zgodnie z IPET, jednej godziny zajęć z języka polskiego oraz zrealizował jedną, niewymaganą w IPET, godzinę zajęć z przyrody.

Dyrektor Zespołu wyjaśniła, że w IPET drugiego ucznia wystąpił błąd w zapisie liczby godzin oraz listy przedmiotów. Prawidłowy zapis powinien wyglądać tak samo, jak u pierwszego ucznia. W roku szkolnym 2017/2018 w odniesieniu do obydwu uczniów zrealizowano zajęcia w takim samym, prawidłowym wymiarze godzin, co zostało odnotowane w dzienniku nauczania indywidualnego (wspólnym dla obydwu uczniów).

Ponadto w ww. dwóch informacjach w IPET wykazano zaplanowanie realizacji wybranych zajęć edukacyjnych indywidualnie z uczniem lub w grupie do pięciu osób, mimo że w orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego oraz we wnioskach wynikających ze wielospecjalistycznych ocen nie zaplanowano dla tych uczniów takiej formy zajęć (a także nie realizowano zajęć w takiej nowo wprowadzonej formie). Wynikało to, według wyjaśnień Dyrektor Zespołu, z omyłkowego zapisu.

(akta kontroli, tom I str. 287-370, 496-497; tom II str. 77)

4. Zwolnienie jednej uczennicy z zajęć wychowania fizycznego w roku szkolnym 2018/2019 było niezgodne z okresem zwolnienia podanym w zwolnieniu lekarza, co stanowiło naruszenie § 4 ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 sierpnia 2017 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych³².

Zgodnie z § 4 ust. 2 ww. rozporządzenia dyrektor szkoły zwalnia ucznia z realizacji zajęć wychowania fizycznego lub informatyki, na podstawie opinii o braku możliwości uczestniczenia ucznia w tych zajęciach wydanej przez lekarza, na czas

³⁰ Podano w tym punkcie, że „Dyrektor szkoły, w formie decyzji administracyjnej, zezwala na indywidualny program lub tok nauki”.

³¹ Dz. U. z 2019 r. poz. 1148, ze zm.

³² Dz. U. poz. 1534.

określony w tej opinii. W przypadku uczennicy klasy III w roku szkolnym 2018/2019 lekarz wydał zwolnienie z lekcji wychowania fizycznego w okresie od 11 września do 2 października 2018 r. W związku z pismem rodzica o zwolnienie uczennicy w tym okresie, Dyrektor Zespołu decyzją z dnia 12 września 2018 r. zwolniła uczennicę z zajęć wychowania fizycznego w roku szkolnym 2018/2019 (z ustaleń kontroli wynika, że uczennica uczęszczała na zajęcia wychowania fizycznego i była oceniana i klasyfikowana w roku szkolnym 2018/2019).

Dyrektor Zespołu wyjaśniła, że uczennica została zwolniona z zajęć na okres dwóch tygodni wskazanych w zaświadczeniu lekarskim. Nieprecyzyjność zapisu została spowodowana dołączeniem dokumentów, stanowiących załączniki do decyzji w postaci podania rodzica i zaświadczenia lekarskiego, w których wskazano okres zwolnienia ucznia z zajęć wychowania fizycznego.

(akta kontroli, tom I str. 272-274, 499)

5. W dwóch badanych dziennikach lekcyjnych oddziału IVb w roku szkolnym 2017/2018 oraz oddziału Vb w roku szkolnym 2018/2019 nie udokumentowano w sposób jednoznaczny, że przeprowadzone w dniach 28 listopada 2017 r. i 26 października 2018 r. zajęcia dotyczyły zajęć realizowanych w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej — zajęć rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne.

Analiza zapisów w tych dziennikach wykazała, że zajęcia przeprowadzone w dniu 28 listopada 2017 r. zostały odnotowane w dzienniku w części pt. „Ważniejsze wydarzenia z życia klasy” i określono je jako „lekcje integracyjne”, zaś zajęcia przeprowadzone w dniu 26 października 2018 r. odnotowano w części pt. „Realizacja programów nauczania” i określono je jako „Ognisko klasowe — integracja”. Wskazane zapisy nie potwierdzały, że zrealizowano zajęcia w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej, a także, że były to zajęcia rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne.

Dyrektor Zespołu wyjaśniła, że wychowawca klasy dokonał nieprecyzyjnych zapisów w dziennikach.

(akta kontroli, tom II str. 72-77, 98-100)

OCENA CZĄSTKOWA

W Szkole opracowano i przyjęto dokumenty wewnętrzne uwzględniające większość zmian przepisów w zakresie indywidualizacji procesu nauczania, które weszły w życie z dniem 1 września 2017 r. O zmianach tych przepisów oraz obowiązujących w Szkole procedurach informowano rodziców uczniów. Zespoły nauczycieli dokonywały okresowej oceny poziomu funkcjonowania oraz opracowały IPET dla uczniów posiadających orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego. Prawdłowo zorganizowano zindywidualizowaną ścieżkę kształcenia, indywidualny program kształcenia z matematyki oraz nauczanie indywidualne uczniów. Prowadzono diagnozę potrzeb i możliwości uczniów oraz współpracowano z poradnią psychologiczno-pedagogiczną. Nie zorganizowano w sposób systematyczny i zindywidualizowany dwóch nowo wprowadzonych form pomocy psychologiczno-pedagogicznej, tj. zajęć rozwijających umiejętności uczenia się i zajęć rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne.

Stwierdzono nieprawidłowości polegające na: niedostosowaniu do obowiązujących przepisów wzorów dokumentów wynikających z procedury organizowania i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej; nierzetelnym opracowaniu niektórych zapisów w dwóch (z pięciu badanych) IPET; wydaniu jednej decyzji w sprawie zwolnienia ucznia z zajęć wychowania fizycznego w okresie niezgodnym z określonym w opinii lekarza o braku możliwości uczestniczenia ucznia w tych zajęciach oraz niewykazaniu w dziennikach przeprowadzenia zajęć z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

2. Monitorowanie wdrożonych zmian dotyczących indywidualizacji procesu nauczania

Opis stanu faktycznego

2.1. Badanie dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej, prowadzonej w Szkole przez nauczycieli wybranych do próby uczniów wykazało, że dokumentacja była prowadzona zgodnie z obowiązującymi przepisami³³. Realizacja zajęć objętych nauczaniem indywidualnym³⁴ została udokumentowana w dziennikach indywidualnego nauczania. Dla uczniów objętych kształceniem specjalnym, którzy realizowali, zgodnie z orzeczeniami poradni, zajęcia rewalidacyjne, prowadzono dzienniki zajęć rewalidacji indywidualnej. Nauczyciele, wychowawcy i specjaliści, udzielający uczniom pomocy psychologiczno-pedagogicznej, prowadzili dokumentację tych zajęć, tj. w szczególności: dzienniki zajęć dydaktyczno-wyrównawczych³⁵, dzienniki zajęć rozwijających zainteresowania (koło matematyczne). Jednocześnie, dla oddziałów klasowych (w których uczyli się objęci próbą uczniowie) prowadzono odrębne dla każdego roku szkolnego dzienniki lekcyjne.

Zakres informacji wpisanych przez nauczycieli do dzienników, dotyczących uczniów w badanej próbie, był zgodny z obowiązującymi przepisami. Dokumentacja była kompletna i pozwalała na monitorowanie przez nauczycieli realizacji programów nauczania, efektów kształcenia oraz oceniania wewnątrzszkolnego.

(akta kontroli, tom I str. 335-370, 453-475; tom II str. 71)

Z analizowanych zapisów czterech dzienników lekcyjnych, dotyczących dwóch badanych oddziałów klasowych III i Vb wynika, że nauczyciele monitorowali systematycznie na koniec każdego półrocza i roku szkolnego realizację treści określonych w podstawie programowej za pomocą różnorodnych form. Ocenianie było zgodne z zasadami oceniania wewnątrzszkolnego, określonymi w statucie Szkoły.

W wyniku analizy stopnia realizacji planowanej liczby godzin dotyczących treści określonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego oraz liczby godzin zajęć wynikających z pomocy psychologiczno-pedagogicznej, stwierdzono, że:

— w przypadku badanych oddziałów klasowych III i Vb analiza odpowiednio stopnia realizacji czterech wybranych zajęć edukacyjnych³⁶ oraz czterech przedmiotów nauczania³⁷ w badanych dwóch latach szkolnych wykazała, że większość zajęć zrealizowano w 100% (tylko matematyka/edukacja matematyczna była zrealizowana w wymiarze niższym dla oddziału III w roku szkolnym 2018/2019 — 96,8% oraz oddziału IVb w roku szkolnym 2017/2018 — 94,5%, a także zajęcia komputerowe/informatyka w roku szkolnym 2018/2019 dla dwóch oddziałów — 90,6%);

— w przypadku uczniów objętych kształceniem specjalnym (w próbie) zrealizowane zostały w tygodniowym wymiarze wszystkie zaplanowane zajęcia rewalidacyjne; w przypadku jednego z tych uczniów, zamiast zajęć dydaktyczno-wyrównawczych w roku szkolnym 2017/2018, ze względu na trudności ucznia (niechęć

³³ Tj. przepisami rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2017 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji (Dz. U. poz. 1646, ze zm.).

³⁴ Także realizacja zajęć w formie zindywidualizowanej ścieżki kształcenia oraz realizacja indywidualnego programu nauczania z matematyki w roku szkolnym 2016/2017 (w roku 2017/2018 — w dzienniku zajęć).

³⁵ Dodatkowe zajęcia dla ucznia objętego zindywidualizowaną ścieżką kształcenia i ucznia objętego kształceniem specjalnym; dzienniki dotyczyły kilkuosobowej grupy uczniów.

³⁶ Edukacja polonistyczna, matematyczna, przyrodnicza i zajęcia komputerowe.

³⁷ Język polski, matematyka, biologia, informatyka.

do wypowiedzania się na forum klasy) realizowano z nim indywidualne zajęcia rewalidacyjne z nauczycielem specjalistą;

— w przypadku uczniów w badanych oddziałach klasowych III i Vb analiza stopnia realizacji wybranych form zajęć z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej wykazała odpowiednio dla oddziałów:

— III: zrealizowanie wobec pięciu uczniów zajęć korekcyjno-kompensacyjnych na poziomie od 40% do 68%, wobec pięciu uczniów zajęć logopedycznych na poziomie od 44% do 72%, (pozostałe zajęcia zrealizowano na poziomie od 80% do 100%);

— Vb: zrealizowanie wobec trzech uczniów zajęć dydaktyczno-wyrównawczych na poziomie od 31,25% do 75%, wobec jednego zajęć korekcyjno-kompensacyjnych na poziomie 40,6%, wobec jednego zajęć rewalidacyjnych na poziomie 75% i zajęć rozwijających z języka angielskiego na poziomie 62,5%, (pozostałe zajęcia zrealizowano na poziomie od 80% do 100%).

Dyrektor Zespołu wyjaśniła, że niski stopień realizacji tych zajęć w przypadku wskazanych uczniów wynikał m.in. z następujących przyczyn:

— w oddziale klasowym III: niski stopień realizacji zajęć korekcyjno-kompensacyjnych był spowodowany: nieobecnością trzech uczniów na zajęciach szkolnych z powodu choroby, wcześniejszym odbieraniem jednego ucznia ze szkoły przez rodzica z powodów rodzinnych lub z powodu zaplanowanych wizyt lekarskich, udziału sześciu uczniów w uroczystościach i imprezach szkolnych, udziału nauczyciela (pedagoga) w innych czynnościach wynikających z obowiązków jego pracy, zwolnień lekarskich nauczyciela, strajku nauczycieli (w kwietniu 2019 r.); natomiast niższy procent w realizacji zajęć logopedycznych u pięciu uczniów wynikał z nieobecności uczniów (uczniowie zostali zabrani przez rodziców przed zajęciami), a także takich powodów jak: uroczystości szkolne lub klasowe, czy udział jednego z logopedów w pracach komisji egzaminacyjnych oraz wykonywanych przez niego zadań wynikających z funkcji prezesa ZNP;

— w oddziale klasowym Vb wymieniono m.in. następujące przyczyny: zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze były realizowane w dwóch klasach jednocześnie; uczeń poprawił swoje oceny z tego przedmiotu i nie musiał nadrabiać zaległości; uczeń chciał uczestniczyć w innych zajęciach pozalekcyjnych (sportowych); dwóch uczniów korzystało z odwożenia po piątej godzinie lekcyjnej; uczennica (zajęcia rewalidacyjne) wyjeżdżała na wycieczki klasowe, nauczyciel przebywał na zwolnieniu lekarskim; zajęcia wypadły w dni wolne od zajęć; uczennica uczestniczyła w wycieczkach klasowych; nauczyciel uczestniczył w akcji protestacyjnej lub nie mógł realizować zajęć z innych powodów.

(akta kontroli, tom I str. 90-115, 500-520, tom II str. 36-39, 71,77-79)

2.2. Analiza dokumentacji dotyczącej badanej próby uczniów wykazała m.in., że: nauczyciele i specjaliści prowadzący zajęcia z uczniami z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego dokonywali (w ramach zespołu) okresowej ewaluacji IPET i wskazywali zmiany na następny rok szkolny; wychowawca, wspólnie z innymi nauczycielami uczącymi ucznia, dokonał oceny efektywności realizacji przez ucznia zindywidualizowanej ścieżki edukacyjnej; wychowawcy dokonywali oceny efektywności pomocy psychologiczno-pedagogicznej w objętych kontrolą dwóch oddziałach klasowych (wskazywali m.in. potrzebę skierowania uczniów na badanie psychologiczno-pedagogiczne); dyrekcja, wspólnie z pedagogiem i innymi nauczycielami, analizowała możliwości integracji uczniów realizujących nauczanie indywidualne z zespołami klasowymi; pedagog, wspólnie z innymi nauczycielami analizowała realizację zaleceń wynikających z opinii i orzeczeń poradni. W trakcie

tych działań współpracowano z rodzicami, a w szczególności przekazywano im bieżące informacje.

Wnioski z monitorowania i ewaluacji wykorzystywano do analizy i oceny potrzeby modyfikacji zaplanowanych form działań i wsparcia.

(akta kontroli, tom I str. 164-165, 446-452, 495-496; tom II str. 2-36, 40-45)

2.3. Dyrekcja Zespołu podejmowała działania, mające związek z wdrożeniem nowych przepisów. W roku szkolnym 2017/2018 w szczególności zgromadzono i uporządkowano dokumentację dotyczącą organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej (m.in. założono teczki z kartami informacji) oraz dostosowano do zmienionych przepisów IPET dla uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego. Z pomocą pracowników poradni zorganizowano w Szkole warsztaty na temat pracy wychowawczej.

(akta kontroli, tom I str. 242-246)

Dyrekcja Zespołu w badanym okresie sprawowała nadzór pedagogiczny nad jakością i efektywnością udzielanej pomocy psychologiczno-pedagogicznej i uwzględniała w nim wymóg dostosowania wymagań edukacyjnych, metod i organizacji nauki do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia.

Ewaluacja wewnętrzna w Szkole w roku szkolnym 2017/2018 objęła problematykę: *Procesy edukacyjne są zorganizowane w sposób sprzyjający uczeniu się*³⁸. We wnioskach z ewaluacji podano m.in. jako rekomendacje, że należy stale poszerzać i modernizować ofertę zajęć pozalekcyjnych, dostosowując ją do aktualnych potrzeb uczniów, a także, że w znacznie większym zakresie należy prowadzić rozmowy nauczycieli z uczniami na temat tego, czego i w jaki sposób powinni się uczyć, jakich technik uczenia się użyć, jak zaplanować swoje uczenie się.

Kontrolą w latach szkolnych 2017/2018 i 2018/2019 objęto m.in. obszary: *Realizacja zaleceń zawartych w orzeczeniach. Organizacja i realizacja zajęć rewalidacyjno-wychowawczych* (analiza dzienników zajęć specjalistycznych i obserwacja zajęć), *Organizacja pomocy psychologiczno-pedagogicznej* (kontrola w formie obserwacji i analizy dokumentacji). Ponadto kontrola objęła m.in. obszary: *Edukacja włączająca w ZSO — analiza przypadków i realizacji zadań* (2017/2018 — obserwacja i analiza dokumentacji), *Praca z uczniem zdolnym — realizacja programów i nowatorskich rozwiązań* (2018/2019 — obserwacja zajęć, kontrola dokumentacji).

We wnioskach z nadzoru pedagogicznego w roku szkolnym 2017/2018 podano m.in., że na obserwowanych zajęciach w większości stosowano indywidualizację procesu nauczania, tzn. zadania były dostosowane do poziomu uczniów posiadających orzeczenia i opinie poradni, a we wnioskach z nadzoru w roku 2018/2019 m.in. wskazano, że organizuje się szkolenia w pracy z uczniem zdolnym, wszystkie IPET dla uczniów z orzeczeniami zostały dostosowane do wymagań obowiązujących przepisów, a także, że wszyscy potrzebujący uczniowie, których rodzice zgodzili się na pomoc psychologiczno-pedagogiczną, zostali nią objęci. We wnioskach także m.in. podano, że na obserwowanych zajęciach przedmiotowych stosowano indywidualizację procesu nauczania (zadania były dostosowane do poziomu uczniów posiadających opinie i orzeczenia poradni), a także że zdecydowana większość nauczycieli prowadziła poprawnie dokumentację dotyczącą pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

(akta kontroli, tom I str. 243-246; tom II str. 60-70)

³⁸ W roku szkolnym 2018/2019 przedmiotem ewaluacji było *Działania szkoły w zakresie wychowania do wartości i kształtowania postaw patriotycznych uczniów* (ewaluacja bezpośrednio nie dotyczyła badanej problematyki).

Dyrekcja Zespołu wspomagala nauczycieli w zakresie wdrażania zmian dotyczących indywidualizacji kształcenia przede wszystkim poprzez zorganizowanie szkoleń i porad oraz dofinansowanie doskonalenia zawodowego nauczycieli. Zorganizowano w Szkole m.in. szkolenie wewnętrzne, mające na celu przybliżenie wprowadzonych zmian w przepisach oświatowych, dotyczących indywidualizacji nauczania pt.: *Organizacja pomocy psychologiczno-pedagogicznej w związku z nowym rozporządzeniem* (29.11.2017 r., szkolenia dla wszystkich nauczycieli i dwukrotnie dla wychowawców przeprowadzone przez pedagoga), a także inne szkolenia, tj. *Metody pracy (metody aktywne, metody wykorzystujące terapeutyczne znaczenie ruchu) pomocne przy organizacji nowego modelu pomocy psychologiczno-pedagogicznej, Praca z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, indywidualizacja pracy na lekcji* (26 i 27.09.2018 r.). Jeden z nauczycieli Szkoły w roku szkolnym 2017/2018 (we wrześniu i październiku 2017 r.) wziął udział w szkoleniu zewnętrznym pt. *Skuteczne metody zaspokajania specjalnych potrzeb edukacyjnych uczniów*, inny w szkoleniu *Praca z uczniem zdolnym* (marzec 2019 r.)

(akta kontroli, tom I str. 246-249; tom II str. 60-70)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność skontrolowanej jednostki w zakresie monitorowania wdrożonych zmian dotyczących indywidualizacji procesu nauczania.

OBSZAR

3. Efekty zmian indywidualizacji procesu nauczania

Opis stanu
faktycznego

3.1. W Szkole w latach szkolnych 2017/2018-2018/2019 nie zorganizowano systematycznych zajęć w zakresie dwóch nowo wprowadzonych form pomocy psychologiczno-pedagogicznej (tj. zajęć rozwijających umiejętności uczenia się i zajęć rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne) skierowanych indywidualnie do uczniów. Według wyjaśnień Dyrektora Zespołu, w badaniu potrzeb i możliwości uczniów nauczyciele nie zidentyfikowali uczniów, którzy wymagali odrębnych, zindywidualizowanych zajęć, podnoszących poziom kompetencji w zakresie uczenia się lub poziom kompetencji emocjonalno-społecznych.

Według opinii Dyrektora Zespołu, w efekcie realizacji grupowych zajęć rozwijających umiejętności uczenia się m.in. wzrosła aktywność uczniów podczas zajęć i podejmowanie przez nich samodzielnych działań, a także zaobserwowano wzrost zainteresowania edukacją pozaformalną. Z kolei w efekcie realizacji grupowych zajęć rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne m.in. nastąpiła większa integracja zespołów klasowych, zauważono poprawę kompetencji interpersonalnych, spadek sytuacji konfliktowych w szkole oraz większe zainteresowanie przynależnością do organizacji szkolnych i pozaszkolnych.

(akta kontroli, tom II str. 58, 80-81, 98-100)

W przypadku ucznia objętego zindywidualizowaną ścieżką kształcenia w roku szkolnym 2018/2019 pod koniec roku szkolnego (w czerwcu 2019 r.) wychowawca w karcie informacyjnej podał m.in., że pomoc psychologiczno-pedagogiczna przyniosła zaplanowane rezultaty w zakresie częściowego nadrobienia zaległości, opanowania podstawy programowej i uzyskania promocji, czy zmniejszenia stresu związanego z wypowiedziami ustnymi i wzrostu samooceny. Jednak, powołując się na opinie także innych nauczycieli, podał, że mimo poprawy, uczeń wymaga szczególnej uwagi i pomocy nauczycieli. Wniósł o kontynuowanie kształcenia w tej formie w następnym roku szkolnym (w konsultacji z rodzicami i przygotowując opinię wychowawcy o uczniu do poradni). W lipcu 2019 r. została wydana kolejna

opinia poradni w sprawie zindywidualizowanej ścieżki kształcenia w roku szkolnym 2019/2020. W opinii m.in. podano, że zastosowanie tej formy nauczania okazało się w ocenie nauczycieli i rodziców ucznia bardzo skuteczne, gdyż podczas zajęć udaje się zminimalizować poziom stresu; przy czym uczeń jednocześnie uczęszczał na pozostałe zajęcia z oddziałem klasowym, co pozwoliło mu utrzymać właściwe relacje rówieśnicze. Stwierdzono, że zastosowanie tej formy nauczania w odniesieniu do ucznia przynosi pozytywne efekty, w związku z czym wskazano, że należy kontynuować tego typu edukację z zastosowaniem tej formy i poszerzyć listę zajęć realizowanych indywidualnie o przyrodę (zgodnie z sugestiami nauczycieli).

(akta kontroli, tom I str. 437-475)

Według analizy skuteczności i efektywności udzielanej pomocy opisanej w arkuszach wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania pięciu uczniów (w próbie) objętych kształceniem specjalnym, w szczególności wykazanej w arkuszach pod koniec roku szkolnego 2018/2019 (czerwiec 2019 r.):

— w przypadku dwóch z nich stwierdzono pogłębienie integracji z rówieśnikami, co według zespołu wynikało z częstszego z nimi kontaktu po rezygnacji z nauczania indywidualnego; stwierdzono u nich m.in. poprawę tempa pisania (u jednego znaczną); za skuteczne m.in. uznano, że uczniowie opanowali materiał nauczania, uczestniczyli w zadaniach grupowych i byli akceptowani przez rówieśników; za nieskuteczne zespół m.in. uznał wsparcie w zakresie wdrożenia do systematyczności pracy (przyczyną według zespołu była m.in. dość wysoka absencja wynikająca ze stanu zdrowia i wzmożona męczliwość);

— u jednego stwierdzono m.in., że cele przewidziane podstawą programową zostały w całości zrealizowane, a także — w zakresie celów terapeutycznych — że w pełni zrealizowano cele terapeutyczne związane z integracją; nie wykazano działań nieskutecznych; w opiniach nauczycieli określono ucznia jako zdolnego, pracowitego i niezwykle czytelnego, wykazującego uzdolnienia plastyczne, uzyskującego oceny celujące; we wnioskach podano, że powinna być kontynuacja form pomocy w kolejnym roku szkolnym i dalsza integracja z rówieśnikami;

— w odniesieniu do dwóch uczniów (niekorzystających z nauczania indywidualnego) uznano za zmiany pozytywne m.in. chętnie uczestniczenie w zajęciach ruchowych, nawiązanie kontaktu z rówieśnikami, aktywne uczestniczenie w życiu klasy; jednocześnie jako zmiany negatywne u jednego z nich (u drugiego brak zmian negatywnych) m.in. stwierdzono brak chęci pracy podczas zajęć i wolne tempo pracy.

Według informacji podanych przez Dyrektora Zespołu, związanych z analizą efektywności wsparcia wspomnianych powyżej uczniów:

— W przypadku dwóch uczniów objętych nauczaniem indywidualnym w roku szkolnym 2017/2018, po zmianie przepisów rodzice zdecydowali, że w następnej klasie będą oni uczestniczyć we wszystkich zajęciach razem z oddziałem klasowym. Organizacja nauki przyniosła pożądane efekty w postaci opanowania materiału przewidzianego do realizacji, uzyskania promocji do klasy siódmej oraz integracji z grupą rówieśniczą. Była jednak trudnym zadaniem, które wymagało dostosowania planu lekcji, planu dyżurów nauczycieli (konieczność pomocy nauczyciela podczas zmiany sal lekcyjnych), indywidualizacji form i metod pracy oraz ścisłej współpracy nauczycieli z rodzicami. Uczniowie mieli problemy z opanowaniem niektórych zagadnień z podstawy programowej, a nauczyciele pracujący z całym oddziałem nie mogli poświęcić im tyle czasu, ile wymagałaby sytuacja. Rodzice skierowali prośbę do dyrekcji o przydzielenie uczniom nauczyciela wspomagającego. Prośba została rozpatrzona pozytywnie i w roku szkolnym 2019/2020 nauczyciel

wspomagający realizował zajęcia z uczniami w wymiarze 10 godzin tygodniowo. Takie rozwiązanie nie wyeliminowało wszystkich problemów, ale pozwoliło rozwiązać niektóre z nich. Rodzice tych uczniów nigdy nie brali pod uwagę nauczania indywidualnego w domu, gdyż według nich takie rozwiązanie byłoby krzywdzące dla dzieci³⁹. Opinię rodziców podzielali nauczyciele, którzy pracowali z uczniami.

— W przypadku jednego ucznia objętego nauczaniem indywidualnym w roku szkolnym 2017/2018 uczestniczył on (z przerwami) w zajęciach nauczania indywidualnego na terenie szkoły oraz w zajęciach z wychowawcą z oddziałem klasowym. Wraz ze zmianą przepisów od roku szkolnego 2018/2019 uczeń nie realizował nauczania indywidualnego na terenie szkoły. W miarę swoich możliwości uczestniczył w wybranych uroczystościach, imprezach szkolnych i klasowych (ognisko klasowe, „nocowanka klasowa”, Mikołajki, itp.) i brał udział w konkursach. W latach szkolnych 2018/2019 i 2019/2020 zdobył tytuł najlepszego czytelnika gminy Józefów nad Wisłą w kategorii szkół podstawowych. Nauczanie indywidualne w domu ograniczyło jednak uczniowi znacznie kontakty i relacje z rówieśnikami.

Z wyjaśnień Dyrektor wynika, że rodzice wskazanych uczniów, po poinformowaniu ich o zmianie przepisów, byli zainteresowani wyłącznie możliwością nauczania indywidualnego na terenie szkoły, a nie realizacji w szkole niektórych zajęć edukacyjnych prowadzonych indywidualnie w ograniczonym wymiarze.

(akta kontroli, tom I str. 164-165, 287-409, 487-490; tom II str. 106-107)

3.2. W przypadku ucznia objętego zindywidualizowaną ścieżką kształcenia (w roku szkolnym 2018/2019) oceny końcoworoczne z przedmiotów objętych ścieżką edukacyjną nieznacznie się polepszyły w roku szkolnym 2018/2019 w porównaniu z 2017/2018. W roku szkolnym 2017/2018 uczeń z tych przedmiotów otrzymał oceny dopuszczające, w następnym roku z trzech dostateczne, a tylko z jednego przedmiotu dopuszczające.

Spośród trzech uczniów posiadających orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, którzy realizowali nauczanie indywidualne:

— dwóch realizowało je wyłącznie w Szkole w roku szkolnym 2016/2017 i 2017/2018 (kontynuacja tej formy kształcenia w związku z przepisami przejściowymi), a w 2018/2019 uczyło się według zasad obowiązujących innych uczniów; ich oceny roczne pogorszyły się w 2018/2019 w porównaniu do poprzedniego okresu (u każdego z trzech przedmiotów⁴⁰);

— uczennica realizowała nauczanie indywidualne w Szkole w roku szkolnym 2016/2017 i przez cztery miesiące 2017/2018, a od grudnia 2017 r. i w roku 2018/2019 wyłącznie w domu; oceny roczne były podobne, na poziomie bardzo dobrym i celującym.

(akta kontroli, tom I str. 271)

Uczeń objęty indywidualnym programem nauki z matematyki zrealizował program nauczania szkoły podstawowej (do końca VIII klasy). Według ocen efektywności udzielonej pomocy: w roku szkolnym 2017/2018 pomoc przyniosła efekt, ponieważ uczeń zdał egzamin klasyfikacyjny z realizacji podstawy programowej z matematyki w klasie VII i uzyskał ocenę celującą; w roku szkolnym 2018/2019 m.in. uczeń brał

³⁹ Zniszczenie budowanych od lat relacji koleżeńskich, zmniejszenie samodzielności, izolacja społeczna, brak możliwości zdobywania doświadczeń w środowisku szkolnym, utrudniona socjalizacja, osłabienie wiary we własne możliwości.

⁴⁰ W tym u obydwu z języka angielskiego (z oceny dobrej na dostateczną) i zajęć technicznych (z oceny bardzo dobrej na dobrą), pojedynczo: przyroda (z 4 na 3) i język polski (z 3 na 2).

udział w licznych konkursach, otrzymał tytuł finalisty w konkursie matematycznym organizowanym przez Kuratorium Oświaty w Lublinie, zrealizował podstawę programową z matematyki na poziomie klasy VIII i otrzymał ocenę celującą (wnioski: kontynuować wsparcie oraz dostosować program do aktualnego poziomu wiedzy i umiejętności ucznia). Realizacja innych zajęć nie stwarzała problemów uczniowi, w związku z czym nie wystąpiła potrzeba dostosowania wymagań edukacyjnych. W roku szkolnym 2016/2017 uczeń (w klasie V) uzyskał oceny roczne bardzo dobre (7) i celujące (4) z realizowanych przedmiotów nauczania. W latach 2017/2018-2018/2019 (klasa VI i VII) oceny pogorszyły się nieznacznie z przedmiotów humanistycznych (język polski, angielski i historia — na koniec VII klasy oceny dobre), pozostałe oceny były celujące (7) lub bardzo dobre (3).

(akta kontroli, tom I str. 251-270)

W związku z potrzebą kontynuowania organizacji indywidualnego programu nauki z matematyki dla ucznia w roku szkolnym 2019/2020, po zrealizowaniu przez niego materiału z matematyki na poziomie szkoły podstawowej, matka ucznia podjęła działania w celu kontynuacji nauczania tego przedmiotu na poziomie szkoły ponadpodstawowej. Jednak miała z tym duże trudności, ponieważ w Zespole nie powstała (z powodu małego zainteresowania) pierwsza klasa liceum ogólnokształcącego, a najbliższe szkoły średnie były oddalone⁴¹ o około 20 km i nie było w nich nauczycieli (matematyków), którzy wcześniej prowadzili taką formę kształcenia. Według, przywołanych przez Dyrektora Zespołu informacji uzyskanych od matki ucznia, nie było zainteresowania szkół średnich prowadzeniem godzin indywidualnego nauczania dla tego ucznia.

Problem został rozwiązany (według wyjaśnień Dyrektora Zespołu) dzięki zrozumieniu organu prowadzącego, który przeznaczył środki na realizację indywidualnego programu i toku nauki z matematyki w zakresie klasy pierwszej liceum ogólnokształcącego z rozszerzeniem — 5 godzin tygodniowo. Dyrektor Zespołu zleciła ich prowadzenie nauczycielowi z odpowiednimi kwalifikacjami oraz podpisała porozumienie z Dyrektorem Liceum Ogólnokształcącego w Opolu Lubelskim w sprawie przeprowadzenia dla ucznia na koniec roku szkolnego egzaminu klasyfikacyjnego z matematyki na poziomie klasy pierwszej liceum ogólnokształcącego z rozszerzeniem.

(akta kontroli, tom I str. 497-498)

3.3. Wprowadzone zmiany w przepisach oświatowych, dotyczące indywidualizacji nauczania, nie wpłynęły w badanym okresie znacząco na sposób organizacji i funkcjonowania Szkoły, jednak miały wpływ na zmiany organizacyjne w Szkole w roku szkolnym 2019/2020.

Od roku szkolnego 2019/2020 skorzystano z możliwości udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniom poprzez zatrudnienie dodatkowego nauczyciela wspomagającego. Na wniosek rodziców przekształcono dwie klasy w oddziały integracyjne, w których zostali zatrudnieni dodatkowi nauczyciele w wymiarze po 10 godzin tygodniowo. Decyzja została podjęta na podstawie zgłaszanych przez rodziców i nauczycieli poważnych trudności i niepowodzeń dydaktycznych, jakich doznawali uczniowie tych klas, posiadający orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego. Według Dyrektora Zespołu, w opinii rodziców i nauczycieli, rozwiązanie takie przynosiło więcej korzyści dziecku niepełnosprawnemu i było bardziej uzasadnione pod względem realnej efektywności udzielanej mu pomocy niż skorzystanie z przepisu o możliwości organizowania niektórych zajęć indywidualnie lub w grupie do pięciu osób.

⁴¹ Konieczność dowożenia na zajęcia codziennie na jedną lekcję w różnych godzinach.

Uczniowie z niepełnosprawnościami i kłopotami zdrowotnymi w funkcjonowaniu w grupie, którzy dotychczas korzystali z nauczania indywidualnego, byli integrowani z uczniami w oddziale klasowym poprzez udział w uroczystościach, imprezach, wycieczkach klasowych oraz szkolnych konkursach

Do pedagoga szkolnego nie wpływały sygnały świadczące o problemach, wynikających z niezaakceptowania przez zespoły klasowe zachowań uczniów niepełnosprawnych. Nie formułowano także takich uwag na posiedzeniach rady pedagogicznej, zespołów wychowawczych szkoły, zespołów opracowujących IPET.

(akta kontroli, tom I str. 488-489; tom II str. 79)

Plan lekcji był tak opracowany, że uczniowie realizujący część zajęć poza klasą, mieli zapewnione bezpieczne i higieniczne warunki zajęć edukacyjnych. Zajęcia dla uczniów poza oddziałami klasowymi były organizowane najczęściej na godzinie tzw. „zerowej” lub siódmej lekcyjnej. Były one tak planowane, aby uczniowie mogli korzystać z dowożenia i odwożenia. Uczniowie z niepełnosprawnością ruchową mieli także zajęcia na jednym piętrze, a gdy nie uczestniczyli w zajęciach wychowania fizycznego, mieli zajęcia rewalidacyjne.

(akta kontroli, tom II str. 80-85)

Podczas posiedzeń rady pedagogicznej, obok analizy wyników nauczania uczniów, analizowano także mocne i słabe strony uczniów, oraz przyczyny ewentualnych niepowodzeń. Nauczyciele, prowadzący zajęcia indywidualne z dziećmi objętymi pomocą psychologiczno-pedagogiczną, przedstawiali sprawozdania z pracy z uczniem bądź grupą uczniów, w tym oceniali efekty pracy i wskazywali na trudności. W związku z tym, że w Zespole dzieci rozpoczynały edukację od trzylatków, już na etapie przedszkolnym prowadzone były obserwacje, w wyniku których dzieci z dysfunkcjami kierowano na badania i zajęcia wczesnego wspomaganie rozwoju. Nauczyciele na bieżąco analizowali osiągnięcia uczniów od przedszkola po ósmą klasę szkoły podstawowej. Według wyjaśnień Dyrektor Zespołu nauczyciele znali dzieci i ich możliwości, ponieważ sporadycznie mieli uczniów, którzy trafiali do Zespołu z innych szkół.

(akta kontroli, tom I str. 490-491; tom II str. 60-70, 83)

Według Dyrektora Zespołu Szkół w wyniku analizy wdrożenia nowych przepisów, dotyczących indywidualizacji nauczania, zaobserwowano:

- obniżenie wyników nauczania uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego, którzy w związku z wejściem nowych przepisów dotyczących indywidualizacji nauczania (konieczność realizacji zajęć w domu ucznia) zrezygnowali z nauczania indywidualnego;
- ograniczenie możliwości stosowania edukacji włączającej ucznia z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego ze względu na konieczność angażowania rodzica dziecka realizującego zajęcia indywidualne w domu; według dyrekcji może to prowadzić do izolacji dziecka w związku z brakiem kontaktu z rówieśnikami;
- poprawę wyników nauczania ucznia, który realizował zajęcia w ramach zindywidualizowanej ścieżki kształcenia, w związku z czym kontynuowano tę formę zajęć w roku szkolnym 2019/2020;
- zwiększenie liczby zajęć dydaktyczno-wyrównawczych;
- poszerzenie oferty zajęć rozwijających uzdolnienia i zainteresowania, co wzmocniło poczucie własnej wartości wielu uczniów i uaktywniło ich w szkolnej społeczności;

— zmniejszenie liczby konfliktów rówieśniczych, na skutek szerokiej oferty zajęć pozalekcyjnych, które umożliwiały integrację oraz odkrywanie i rozwijanie mocnych stron uczniów.

Dyrektor zauważyła, że mimo braku w subwencji oświatowej wystarczających środków na realizację zajęć z uczniem zdolnym (realizującym indywidualny program nauki) oraz na działalność kół zainteresowań, organizacji szkolnych, a także zajęć dydaktyczno-wyrównawczych, organ prowadzący wspierał Zespół Szkół w tym zakresie.

(akta kontroli, tom I str. 250)

W opiniach na temat wpływu nowych zasad indywidualizacji kształcenia oraz funkcjonowania uczniów z niepełnosprawnościami i trudnościami w zespołach klasowych po wprowadzeniu zmian, przekazanych przez zatrudnionych w Zespole ośmiu specjalistów⁴², wskazano pozytywne aspekty zmian, przede wszystkim takie jak możliwość bardziej wnikliwego i wielostronnego rozpoznawania potrzeb i możliwości uczniów niepełnosprawnych oraz pełniejszego ich zaspokojenia. Zwrócono uwagę także na negatywne skutki zmian, w szczególności polegające na tym, że nowe zasady indywidualizacji znacznie ograniczyły możliwości integracji uczniów niepełnosprawnych ze środowiskiem uczniów pełnosprawnych.

Wszyscy wskazani specjaliści ocenili, że działania Zespołu były efektywne w zakresie indywidualizacji nauczania uczniów. Podano m.in., że nauczyciele tworzą warunki i atmosferę sprzyjającą samodzielnemu uczeniu się dzieci i młodzieży, prowadzą obserwacje pedagogiczne podczas bieżącej pracy, mające na celu zidentyfikowanie uczniów, którzy wymagają dodatkowego wsparcia ze strony nauczycieli. Zwrócono uwagę, że trudność w realizowaniu zaleceń poradni stwarza nauczycielom nauczanie w licznych oddziałach klasowych, ponieważ nie zawsze są w stanie poświęcić odpowiednio dużo uwagi dzieciom o specjalnych potrzebach edukacyjnych.

Jako główne zagrożenia realizacji indywidualizacji nauczania po wdrożeniu nowych przepisów, nauczyciele specjaliści wskazali: ograniczone fundusze placówek szkolnych zawężające możliwości korzystania z nowych form pomocy psychologiczno-pedagogicznej, brak lub słabą współpracę rodziców ze szkołą, niedostateczną bazę szkoły, nadmierną biurokrację.

(akta kontroli, tom II str. 46-56, 86-87)

Spośród ankietowanych 43 nauczycieli 28 (65%) uczyło w klasach, gdzie był przynajmniej jeden uczeń o specjalnych potrzebach edukacyjnych. 14 (32,5%) oceniło dobrze akcję informacyjną prowadzoną przez Ministerstwo Edukacji Narodowej, Ośrodek Rozwoju Edukacji, kuratoria oświaty na temat zmian w przepisach oświatowych (dziewięciu, tj. 21% — słabo lub źle). Większość oceniła pozytywnie możliwości nauczycieli Zespołu w zakresie indywidualizacji procesu nauczania. Jednoznacznie pozytywnie oceniło zmiany w przepisach oświatowych w zakresie indywidualizacji kształcenia w ostatnich dwóch latach szkolnych (od września 2017 r.) tylko siedmiu nauczycieli (16%), 22 (51%) oceniło pozytywnie w niektórych obszarach, negatywne w innych, a pozostałych 14 neutralnie.

Spośród ankietowanych 92 rodziców 19 (21%) było rodzicami uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych, a 56 (61%) wskazało, że w klasie dziecka był przynajmniej jeden uczeń o specjalnych potrzebach edukacyjnych. 32 rodziców (35%) dobrze i bardzo dobrze oceniło sposób prowadzenia w szkole akcji informacyjnej na temat zmian w przepisach oświatowych (14, tj. 15% — słabo lub

⁴² Pedagog szkolny, trzech logopedów, doradca zawodowy, dwie nauczycielki prowadzące zajęcia rewalidacyjne, oligofrenopedagog.

źle). Większość oceniła pozytywnie: rozpoznawanie w szkole indywidualnych potrzeb i możliwości uczniów (51, tj. 55%, dobrze i bardzo dobrze; ośmiu — słabo), dostosowanie wymagań edukacyjnych oraz stosowanych metod pracy z uczniem do jego indywidualnych potrzeb i możliwości w szkole (53, tj. 58%, dobrze i bardzo dobrze; 12 — słabo), wspomaganie indywidualnego rozwoju dziecka (58, tj. 63%, dobrze i bardzo dobrze; trzech — słabo), wspieranie rodziców w rozwiązywaniu problemów wychowawczych i dydaktycznych oraz rozwijaniu ich umiejętności wychowawczych (64, 70%, dobrze i bardzo dobrze; trzech — źle lub słabo). Z ankiet nie wynikała jednoznacznie pozytywna ocena Zespołu w zakresie sposobu radzenia sobie z tzw. uczniami „trudnymi” (24, tj. 26%, dobrze, brak odpowiedzi bardzo dobrze; 19, tj. 21% — źle i słabo). 30% (28) rodziców nie dostrzegło zmiany w zakresie indywidualizacji kształcenia od września 2017 r. (23%, tj. 21, dostrzegło). Na zdecydowane lub niewielkie polepszenie sytuacji w wyniku tej zmiany wskazało 46 (50%) ankietowanych (zdecydowane lub niewielkie pogorszenie — tylko trzech).

(akta kontroli, tom II str. 89-97)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie efekty zmian dotyczących indywidualizacji procesu nauczania w skontrolowanej jednostce.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

Wnioski

1. Dostosować do obowiązujących przepisów wzory dokumentów wynikających z „Procedury organizowania i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla uczniów” oraz zapisy w dokumencie pn. „Procedura warunków, trybu udzielania zezwoleń oraz organizacji indywidualnego programu lub toku nauki w ZSO w Józefowie nad Wisłą”.
2. Rzetelnie opracowywać indywidualne programy edukacyjno-terapeutyczne oraz stosować się w kształceniu uczniów niepełnosprawnych do zawartych w nich wytycznych.
3. Stosować się do obowiązujących przepisów przy wydawaniu decyzji w sprawie zwolnień uczniów z zajęć wychowania fizycznego.
4. Rzetelnie wykazywać w dziennikach szkolnych zrealizowanie zajęć dotyczących pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Lublinie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Lublin, dnia 30 stycznia 2020 r.

Kontroler
Przemysław Fidecki
Doradca ekonomiczny

..... (-).....
podpis

Dyrektor
Delegatury Najwyższej Izby Kontroli
w Lublinie
Edward Lis

..... (-).....
podpis